

РЕЦЕНЗИЈА РУКОПИСА *ВЕШТИНА ПИСАЊА. ВЕЖБАНКА II*

Кристина Митић, професор Филозофског Факултета у Нишу, и Љиљана Марковић, пјесникиња и средњошколски професор српског језика и књижевности, такође из Ниша, за практичне потребе курса Вештина писања/Креативно писање, 2019. године објавиле су помоћни уџбеник/практикум *Вештина писања. Вежбанка I*. Рукопис који је пред нама, *Вештина писања. Вежбанка II*, његов је наставак. И док је први био фокусиран на „постављање темеља правилног и јасног изражавања“, други је намијењен онима који желе „да своје писање подигну на виши ниво: академски, професионални или креативни“. Рукопис од 214 страна осмишљен је као практични водич, комбинацијом теоријских увида и конкретних вјежби. Циљ му је да подстакне на истраживање, критичко мишљење и свјесно обликовање текста према циљној публици. Након уводних разматрања („Прослов“, „Уводни разговор“, „Шта се учи на часовима креативног писања“, „Учите од старих мајстора“, „Како превазићи блокаду у писању“, „Како помоћи ученицима који се школују на нематерњем језику“) слиједе три темељна поглавља „Тражење теме“, „Прича“ и „Песма“ а на крају долазе „Индекс“, „Избор из читаног“ и „Кратке био-библиографије“.

Уводни разговори, својеврсни дијалози са С. Кингом, В. Вулф, М. Прустом, демистификују писање као стваралачки чин – оно није само божанско надахнуће већ и занат који се да учити и усавршавати, потребна је само воља, стрпљење и вјежбање. Позивајући се на Р. Карвера, ауторке нуде и конкретне савјете за превазилажење блокаде (промјена мјеста писања, свакодневни рад на креативности уз помоћ радних свески, итд.)

Вјежбе обједињене под насловом „Тражење теме“ („Енергизујуће вјежбе“, „Теме и идеје“, „Сталне теме у књижевности“, „Писање женско и мушко“, „Читање на маргини“, „Писање на туђе“, „Вјежбе трансформације стварности“) служе као загријавање прије озбиљног писања и усмјерене су ка разбијању страха од празног папира, утишавању гласа „унутрашњег критичара“ и покретању асоцијација. Задаци су прије свега јасни, њихов циљ је прецизно дефинисан, а затим и иновативни, инспиративни, и не мање битно, различитих нивоа сложености, од допуњавања кратких, нпр. недоречених или отворених реченица и на тај начин прављења увјерљивог почетка прозног текста преко трансформације свакодневних догађаја у креативне текстове, до продубљивања психологије ликова и односа и развијања јединственог и аутентичног гласа за сваки лик.

Теза да креативно писање директно произилази из стваралачког/креативног читања – „књижевност се храни књижевношћу, писци уче један од другог“ – једна је од темељних педагошких потки ове радне свеске. Ауторке читање не посматрају као пасивну конзумацију садржаја (в. „Читање на маргини“), већ као прву фазу стваралачког процеса – откривање теме, прикупљање грађе и „учење заната“ (в. „Учите од старих мајстора“). Пут до самоспознаје и оригиналности суптилно је трасиран преко имитирања, варирања (промјена перспективе, рода), трансформисања (нпр. жанровског), пародирања, надграђивања итд (в. „Писање на туђе“). Ауторке нарочито добро упошљавају Витошевићев модел „сталних“ тема у књижевности, универзалних облика човјековог искустава: љубав, смрт, природа, вјера, љепота, борба, страдање. Нпр. дајући графички прегледно „Блок најчешћих идеја и мотива у књижевности“ и „Блок најчешћих идеја и мотива у народној књижевности“ отварају пут попуњавању „празних мјеста у књижевној традицији“. И иначе, визуелни прилози и графичка рјешења у књизи нису пука декорација већ функционални алати који подстичу експресију и развој визуелне писмености.

Поглавља „Прича“ („Увод“, „Приповедач“, „Премештања“ „Писање по моделу“ „Написати сценарио“, „Наслови“) и „Песма“ („Гласови“, „Лирски субјекат и пејзаж“, „Фигуре дикције“, „Фигуре речи“, „Фигуре конструкције“, „Фигуре мисли“) доносе знатно комплексније вјежбе које подстичу истраживање различитих жанрова, стилова, техника писања и темељито и брижљиво воде као оспособљавању студената за писање у готово свим књижевним формама (есеј, кратка прича, приповијетка, сценарио, пјесма, поема). У овим поглављима посебно долази до изражаја свјесност ауторки о савременом тренутку – дигиталној ери у којој обитава генерација „Z“ којој се и првенствено обраћају, те им градиво приближавају тако што осмишљавају задатке у којима класичне књижевне мотиве и бајковите ликове смјештају у контекст друштвених мрежа и других апликација за онлајн комуникацију (в. „Ромео и Јулија на ZOOM терапији“, „Пепељуга на Инстаграму“, „Пепељуга у групном чету“) доказујући тако да је књижевност жива материја које се непрекидно прилагођава тренутку и у складу с њим трансформише (в. „Задатак за SEO-копирајтера – „Архетип као SEO-стратегичност““).

На самом крају, ауторке још једном подцртавају једну од основних васпитно-образовних функција рукописа – добар приручник из вјештине писања неминовно мора бити и добар водич кроз вјештину читања. „Избор из читаног“ је у ствари јединствени

књижевни бревијар који сугерише његовом реципијенту које књиге не смије заобићи ако жели да уистину разумије умјетност ријечи.

Из напријед реченог, можемо закључити како рукопис *Вештина писања. Вежбања II* ауторки Кристине Митић и Љиљане Марковић представља освјежавајући допринос универзитетској литератури из области креативног писања. Ова напредна радна свеска успјешно балансира између теорије и праксе. Она не доноси сувопарне дефиниције, већ кроз интерактивне и иновативне вјежбе студента ставља у улогу активног ствараоца чиме процес учења претвара у креативни чин. Иако је примарно намијењен студентима (језика и књижевности, новинарства) овакав приступ је довољно инклузиван да може бити користан и широј публици (наставницима који би да освјеже своје часове, инфлуенсерима, копирајтерима и другим), тачније свима који желе да разбију предрасуде о писању, превазиђу страх од празног папира и усаврше стил, како писаног тако и усменог изражавања. Његова примјена у настави несумњиво ће допринијети ослобађању стваралачког потенцијала његових корисника, стога га са задовољством препоручујемо за штампу.

У Палама, 3. фебруара 2026.

Доц. др Маријана Митрић

Филозофски факултет Пале, УИС